

žalobce, pokud jde o smlouvu pachtovní, netvrdil, že žalovaní ho úmyslně obelstili. Že žalovaní před úřadem pravého stavu věci neuvedli, nestalo se proto, by žalobce utrpěl újmu na svém majetku (žalobce aspoň v první stolici nic takového netvrdil), nýbrž, by žalobce podle smlouvy, ovšem zakázané, provozovati mohl za jistou odměnu živnost biografickou. V dovolání ovšem mluví žalobce o úmyslném poškození, k tomu však nelze hleděti, poněvadž o úmyslné poškození žaloba nebyla opřena.

Čís. 6132.

Pozemková reforma.

Hyperochu z přejímací ceny nelze vlastníku zabraného majetku přikazovati; jest pohledávkou vlastníka vůči státu, o jejímž splacení nerozhoduje soud, nýbrž Státní pozemkový úřad.

Učiněna-li mezi vlastníkem a Státním pozemkovým úřadem dohoda v ten smysl, že patronát zůstává u vlastníka jakožto držitele nepřevzaté části, jest Státní pozemkový úřad oprávněn žádati, by nárok církevních ústavů na uhražovací jistinu za patronátní břemena byl hrazen z hyperochy.

I hodnotu patronátních břemen dlužno ceniti podle cen v létech 1913—1915.

(Rozh. ze dne 22. června 1926, R I 347/26.)

Do usnesení prvního soudu, jímž byla rozvržena přejímací cena za zabraný majetek, stěžoval si Státní pozemkový úřad. **R e k u r s n í s o u d** zrušil napadené usnesení a uložil prvnímu soudu, by pokračoval v jednání o rozvrhu přejímací ceny a vydal nové rozvrhové usnesení.

N e j v y š š í s o u d k dovolacímu rekursu vlastníka změnil napadené usnesení v ten rozum, že a) se zamítá rekurs Státního pozemkového úřadu do usnesení prvního soudu, pokud se týkal přikázaných pohledávek v pořadí přednostním a knihovním, b) se mu vyhovuje potud, že se usnesení to, pokud jím v dalším pořadí neknihovním přikázána byla majiteli statku na částečnou úhradu dlužných daní a dávky z majetku a přírůstek na majetku zbývající částka 82.968 Kč 16 h, potvrzuje jen co do částky 57.1118 Kč 16 h a to s tou opravou, že tato částka tvoří pohledávku majitele statku vůči státu, naproti tomu co do zbytku 25.850 Kč, jakož i ve výroku toho znění, že: »Návrhu zástupce finanční prokuratury trvajících na přihlášce ohledně patronátních břemen obsažené v protokolu ze dne 4. května 1925 a žádajících, aby částka 25.850 Kč byla přikázána beze srážky z přejímací ceny a trvajících na tom, že patronáty vážnou na dále též na převzatých nemovitostech, se dává místo,« se zrušuje a soudu první stolice ukládá, aby doplně řádně řízení ohledně částky přejímací ceny 25.850 Kč 16 h jakož i o návrhu finanční prokuratury na přikázání patronátních břemen uhražovacím kapitálem v téže výši 25.850 Kč 16 h znova rozhodl.

D ů v o d y:

Ad a). Finanční prokuratura žádala přikázání uhražovacího kapitálu za patronátní břemena 25.850 Kč, na srážku z přejímací ceny anebo i bez srážky z ní. Tento kapitál 25.850 Kč, jež prvý soud přikázal beze srážky z přejímací ceny, kryt jest ve zbývající sumě 82.968 Kč 16 h shora ve výroku uvedené a v usnesení prvě stolice bývalému vlastníku převzatých nemovitostí přikázané. Stížnost Státního pozemkového úřadu do usnesení prvního soudu dle obsahu svých vývodů čelila jen proti výroku prvního soudu přikazujícím patronátní břemena uhražovacím kapitálem 25.850 Kč beze srážky z přejímací ceny, žádajíc, by kapitál ten byl z přejímací ceny předem odečten a teprv zbytek rozvrhu podroben. Dle toho, ať břemena ta měla by přikázána býti beze srážky z přejímací ceny (tedy mimo ni), jak prvý soud myslí, anebo na srážku z ní, jak rekursní soud za to má, nikdy se to netýče přednějších položek, nýbrž jen částky 82.968 Kč 16 h vlastníku přikázané, která na ně dávno postačuje a důsledně tedy také ne částky po odečtení tohoto uhražovacího kapitálu 25.850 Kč ze sumy 82.968 Kč 16 h zbývající, tedy 57.118 Kč 16 h. Jestliže tedy Státní pozemkový úřad ve své stížnosti, ku které, jak proti dovolací stížnosti podotknouti dlužno, dle §u 4 zák. o pozem. úř. legitimován byl, vzal v odpor usnesení prvního soudu »v celém jeho obsahu«, a navrhl zrušení celého toho usnesení a ne pouze jeho výroků týkajících se částky přikázané vlastníku a částky přikázané na patronátní břemena, překročil tím rámec své stížnosti vymezený jejím důvodem, jenž záleží právě v bezprávném prý přikázání patronátních břemen v kapitalisované hodnotě 25. 850 Kč beze srážky z přejímací ceny, stížnost jeho tedy jest, pokud toto překročení sahá, bezdůvodná a měl ji proto už rekursní soud v té míře zamítnouti. Když se však tak nestalo a dovolací stížnost vlastníka domáhá se výslovně toho, by usnesení rekursního soudu změněno bylo v ten rozum, že usnesení prvního soudce změňuje se pouze v otázce patronátních břemen v ten způsob, že »patronáty« vážnou nadále též na převzatých nemovitostech, ohledně přikázání ostatních nároků však že zůstává v platnosti, bylo tak uznati, jak se pod a) a pak, pokud jde o 57.118 Kč 16 h, pod b) stalo, jenže zde s úpravou, jak níže uvedeno. Důležité jest to k vůli zúročení a splacení přikázaných částek vyjma částku 57.118 Kč 16 h již shora vyřízenou.

Ad b). Tu dlužno probrati věc nejprv po stránce formální a pak věcné. a) Po formální stránce dlužno především vytknouti, že zmatečným jest, jak už rekursní soud vystihl, výrok zemského soudu o patronátních břemenech, když je přikazuje jednak beze srážky z přejímací ceny kapitálem 25.850 Kč, aniž by připojil bližší ustanovení, jak mají břemena ta tím zajištěná býti z toho hrazena a jednak ještě také vyslovuje, že »patronáty« (chce říci patrně patronátní břemena) vážnou nadále též na převzatých nemovitostech, tedy je přikazuje dvakrát, jednou totiž ručil by stát za uhražovací kapitál a mimo to by povinnosti patronátní vězely na převzatých nemovitostech též in natura. Za druhé výrok prvního soudu, jímž se bývalému vlastníku přikazuje zbytek přejímací

ceny 82.968 Kč 16 h »na částečnou úhradu dlužných daní a dávký z majetku a přírůstku na majetku«, involvuje touto doložkou odpor (t. zv. odpor v doložce, *contradictio in adjecto*), což rekursní soud přehlédl, neboť, přikázán-li peníz ten vlastníku, nemůže mu býti přikázán na daně a dávky, protože vlastníku nemůže býti předpisováno, nač ho má použít, nýbrž tvoří pohledávku jeho proti státu, o jejíž splacení uzná Státní pozemkový úřad (§§ 59, 61 náhr. zák.) a kterou si erár pro daně a dávky leda zabaviti může. Rozhodno tudíž je, že skutečně výslovně byl peníz ten přikázán vlastníku statku a nikoli eráru či finančnímu úřadu, který daně a dávky přihlásil, že tu tedy nejde o přikázání dle §u 51 náhr. zák., a že erár, pokud se týče v jeho zastoupení finanční prokuratura a zmíněné úřady přikázání to, stížnost nepodavše, v odpor nevzaly, takže zůstává v platnosti a dlužno odkliditi jen řečený odpor v doložce, jenž by působil zmatečnost, ku které, když tu jednou stížnost, vztahující se i na tento kus usnesení, jest, hleděti dlužno z úřední povinnosti a ji odkliditi, to tím spíše, že jde o řízení nesporné. Jde tedy o hyperochu a to je velice důležité v příčině přikázání uhražovacího kapitálu za patronátní břemena, o čemž níže. Zde jen podotknouti dlužno, že hyperochu nelze vlastníku »přikazovati«, protože tvoří dle §u 59 náhr. zák. pohledávku vlastníka vůči státu, o jejímž splacení nerozhoduje soud, nýbrž Státní pozemkový úřad dle §u 61 téhož zákona a o níž v dohodě (čl. III.) učiněno opatření. Jinak ovšem dle §u 217 poslední odstavec ex. ř. při rozvrhu v řízení dražebním, ježto tu hyperocha není ustavena jako pohledávka dlužníka vůči vydražiteli, nýbrž musí se mu ze složené kupní ceny vydati hotově.

b) Ve věci samé dlužno se zabýváti nejprve důvody nižších stolic. Prvý soud neudal důvodů ohledně patronátních břemen, leč že se odvolal na rozhodnutí čís. 4880 sb. n. s., kde však pro nedostatek přesného návrhu k tomu potřebného rozhodnutí ještě neučiněno, nýbrž toliko učiněno opatření, by určitý návrh byl učiněn a aby o něm bylo jednáno, při čemž ovšem po právní stránce věc probrána byla ihned potud, pokud toho k odůvodnění zrušovacího usnesení třeba bylo, ale i právní zásady, jež tam vytýčeny byly, nebyly prvním soudem vystiženy a správně upotřebeny. Rekursní soud zabývá se různými případy, jež prý se podle stanoviska, které finanční prokuratura v zastoupení patronátních břemen zaujmouti může, mysliti dají, a řeší je. Avšak jakkoli účastníci věci dotčení mohou s případným příslušným úředním schválením, jak již v onom rozhodnutí čís. 4880 připomenuto, dle §u 214 ex. ř. dohodnouti se jak chtějí, nemá finanční prokuratura, pokud jde o její jednostranný návrh, nijak na vybranou, neboť není to dáno do její libovůle, nýbrž může, má-li míti úspěch, učiniti jen návrh, jaký jí právo dopouští, při čemž stačí, učiní-li jej aspoň podpůrně, t. j. není-li si jista, může činiti celou řadu návrhů eventuelních. Neřeba tedy řešiti různé případy, nýbrž jen ten, který podle práva nastati může, t. j. udati nárok, který finanční prokuratura uplatňovati oprávněna jest a zkoumati, zda ho vskutku uplatnila. Věc má se takto: Případ je zde podstatně jiný, než v rozhodnutí čís. 4880, na něž se první soudce odvolává, neboť tam na vlastníka hyperocha nezbyla, kdežto zde zbývá, a to taková, že patronátní břemena daleko více

než kryje. A to jest právě rozhodné, neboť, když dle čl. IV. dohody, Státní pozemkový úřad nepřevzal v ceně přejímací žádných patronátních práv a břemen s držením přejímaných nemovitostí spojených, tedy to znamená, čemuž ovšem dovolací stížnost nevyrozuměla, že mezi předávajícím vlastníkem a přejímacím Státním pozemkovým úřadem stala se dohoda, že patronát zůstává u vlastníka jako držitele nepřevzaté části (kmenového zbytku) statku, že tudíž v poměru mezi nimi i břemena patronátní nese vlastník, a o tom případě právě již v rozhodnutí čís. 4880 dolíčeno, že dohoda ta strany, jež ji uzavřely, váže, ačkoli práva třetích osob, jež se jí nesúčastnily, zůstávají nedotčena, že tedy bude se jednati ještě o patronátní břemena, by jistota za ně nebyla ztenčena. Ale když doplněk jistoty je kryt hyperochou vlastníku připadající a vlastník v poměru k Státnímu pozemkovému úřadu jest povinen sám břemena patronátní nésti a tudíž i tento doplněk jistoty hraditi, plyne z toho, že Státní pozemkový úřad právem žádá, aby nárok církevních ústavů na vyhrazení uhražovací jistiny za patronátní břemena hrazen byl z hyperochy, což ovšem vyjádřil tak, by hrazena byla z přejímací ceny předmět rozvrhu tvořící předem a teprv zbytek aby rozvržen byl mezi věřitele. To je však pořád jedno a totéž, vždy to jde na účet vlastníka, ať se to přikáže na začátku nebo na konci, neboť vždy se tím vlastníkovou hyperochou zmenší. Právě-li dohoda v témže článku, že rozhodnutí o právech a břemenech vyhražuje příslušným úřadům a soudům, je to zde právě případ, že rozhodnutí o břemenech, zda a pokud mají dojíti v rozvrhovém řízení úhrady, náleží soudům rozvrh provádějícím, jak v rozhodnutí čís. 4880 podrobněji dolíčeno. Finanční prokuratura, žádajíc, jak hned bude dolíčeno, přikázání úhrady z přejímací ceny, přistoupila tím k oné dohodě obou stran, že břemena patronátní zůstávají u vlastníka, ačkoli by přístupu takového třeba nebylo, protože žádá-li uhražovací kapitál, nemůže určovati, na účet které z obou stran jí ho soud přikázati má, nýbrž musí přestati na tom, že se jí ho dostane. Finanční prokuratura při rozvrhovém roku dne 4. května 1925 žádala, by z přejímací ceny zadrženo bylo 25.850 Kč jakožto kapitalisovaný roční průměr patronátních nákladů, prvý soud přehlížeje osobitý stav věci a nepochopiv správně rozh. čís. 4880, výměrem ze dne 6. června 1925 ji vyzval, by se vzhledem k rozhodnutí tomu vyjádřila, zda žádá přikázání i beze srážky z přejímací ceny, načež ona dopisem ze dne 7. července 1925 prohlásila, že ano, že navrhuje přikázání i beze srážky z přejímací ceny, ale soud jí výměrem ze dne 26. října 1925 opětne uložil a sice nyní, by se vyjádřila, žádá-li přikázání »po případě« beze srážky z přejímací ceny, načež se při roku dne 14. listopadu 1925 vyjádřila, že setrvává na své přihlášce ze dne 4. května 1925, tedy pořád na přikázání z přejímací ceny. Jestliže v obou vyjádřeních žádá též za přikázání beze srážky z ceny té, trvajíc na tom, že »patronáty« vážnou též na převzatých nemovitostech, tedy to nejen nevdá přikázání z »prejímací ceny«, správně z hyperochy vlastníku připadlé, ale je to také neoprávněné, neboť dvakrát úhradu jistotní žádati nemůže. Mimo to je právně mylné, že by »patronát« přecházel i na převzatou část, neboť jak v rozhodnutí čís. 4880 vyloženo, jednati se může jen o břemena, a dokonce ani v rozhodnutí tom není vysloveno,

že břemena přecházejí in natura na nabyvatele oddělené části a že přecházejí in solidum jako závazky simultanní, nýbrž řečeno jen, že jde o neztenčení jistoty, tedy kvotientální doplnění její a myšleno tu především na jistotu ve formě peněžitého kapitálu, jak to nejlépe odpovídá účelu pozemkové reformy a poměrům z přidělu převzatých nemovitostí vyplývajícím. Komplikace, jaké by při přechodu břemen in natura a in solidum, na jaký rekursní soud myslí, při drobnějším přidělu nastaly, jsou tak úžasny, že rozvážná praxe bude se rozpakovati bráti se touto cestou. A také vskutku není zákonného předpisu na to, neboť známý Tractatus mluví jen o případě, kdy »statek« (scil. jako celek) přechází na nového nabyvatele, naprosto však nikde zákon neupravuje poměry patronátních břemen při odprodeji části statku nebo při rozprodeji statku. Tu má místo rozmyslná úvaha, hledící dle §u 7 obč. zák. k přirozené povaze věci, která může pro různé případy veletí různou úpravu, praxe při naprostém nedostatku zákonných předpisů musí tu právo stvořiti, třeba že to bylo velmi těžké, když tu jde o ústav velmi zastaralý, vývojem dějin dávno předstižený a připravující proto i zákonodárci samému, jak se sám doznává, nekonečné obtíže (srovnej motivy k §u 32 zák. čís. 50/1874). Účinky dobrovolného odprodeje nebo dokonce rozprodeje (rozparcelování) statku vyloženy již v rozhodnutí čís. 1849 sb. n. s., kdežto zde jde o nucené odtržení části statku, o němž pro případ, že jde o odtržení převzetím zabraného velkého majetku, jedná právě zase rozhodnutí čís. 4880 již shora citované. Vytýká-li odvolací stížnost, že Státní pozemkový úřad neučinil při rozvrhovém roku návrh, aby vlastník nepřevzatého zbytku statku zajistil povinnosti patronátní a že tedy nemůže také o zajištění takové rekurovati, tu odvětimi sluší, že Státní pozemkový úřad takového návrhu činiti nemusil, když sama finanční prokuratura žádala příkázání patronátních břemen z přejímací ceny, takže když tomu prvý soudce nevyhověl a břemena ta Státnímu pozemkovému úřadu uložil, tento vždy rekurovati mohl. Ostatně odkázati sluší na § 52 náhr. zák. Jde tedy jen o to, zdali žádaný kapitál 25.850 Kč není příliš vysoký, odpovídá-li kvotě patronátních břemen na převzaté pozemky dle poměru jich ceny k ceně kmenového zbytku vypadající, o čemž vůbec nebylo ještě jednáno. Dle návrhu nepředstavuje 25.850 Kč kvotu patronátních břemen, nýbrž jejich úhrnek, takže by jej bylo snížit na tuto kvotu. Co se týče doby, ku které případné cenění břemen provést, odkazuje se na § 41 a 43/1, jakož i § 48 náhr. zák., neboť když, jak přejímací cena, tak i hodnota výměnku a jiných věcných břemen čítá se dle cen let 1913—1915, musí se tak ceniti i hodnota patronátních břemen, sice by to byla nesrovnalost, která by měla křiklavé následky. Rozumí se také, že bude ustanoviti, kde má uhrazovací kapitál býti složen a že a jak vlastníku náleží výběr úroků, což též dlužno vzíti na přetřes.

Čís. 6133.

Pozemková reforma.

Poznamenán-li na nemovitosti, nabyté přidělem, zákaz zadlužení,